

GÖRÖGKATOLIKUS SZEMLELET

⊕ HIT ⊕ LÉLEK ⊕ ÉRTÉK A GÖRÖGKATOLIKUS SZEMLE MAGAZINJA

GÖRÖGKATOLIKUS
SZEMLELET
SZERKESZTŐSÉGE
V. ÉVFOLYAM 3. szám
2018. ŐSZ

Ára: 600 Ft

nka

KÉSZÜLT A
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
TÁMOGATÁSÁVAL

FÖLDVÁRI KATALIN

MTA-SZAGKHF Lendület

Görögkatolikus Kutatócsoport

A máriapócsi kegyhely gondozói:

1. rész

a Nagy Szent

A GÖRÖGKATOLIKUS NÉPI VALLÁSOSSÁG SZAKRÁLIS CENTRUMA A 18. SZÁZAD KÖZEPÉTŐL A BÚCSÚJÁRÓ HELLYÉ EMELKEDETT MÁRIAPÓCS LETT. A KEGYKÉP MÁSODIK KÖNNYEZÉSÉT KÖVETŐEN, A SZÁZAD KÖZEPÉN AZ IKON KULTUSZÁNAK NYOMÁN KEGYTEMPLOM ÉS BAZILITA KOLOSTOR ÉPÜLT, AMELY A BENNE LAKÓ SZERZETESSEKKEL – MŰKÖDÉSE SORÁN – NAGY HATÁST GYAKOROLT AZ EGÉSZ GÖRÖGKATOLIKUS MAGYARSÁG VALLÁSOS ÉLETÉRE.

DE KIK IS A BAZILITA SZERZETESEK, ÉS HOGYAN TELEPEDTEK LE MÁRIAPÓCSON?

Arend szabályzatának megalkotása Nagy Szent Bazil nevéhez köthető, aki 330 körül született a kis-ázsiai Cezareában. Az előkelő családból származó Bazil, miután felsőfokú iskoláit Athénban és Konstantinápolyban elvégezte, néhány évig hazájában tanított, majd visszavonult a közélettől. Ebben az időben Szíria, Palesztina, Egyiptom sivatagaiban járt, és meglátogatta a remetéket, akik magányosan, szervezetlenül éltek. Amikor hazatért körútjáról, Bazil elhatározta, hogy monostort épített számukra, és a pusztában szerzett tanulságok alapján megvalósítja a közös szerzetesi életet. Az evangéliumi főparancs alapján hangsúlyozta, hogy Isten szeretete elválaszthatatlan a felebarát szeretetétől, Istent tehát úgy lehet a legjobban szeretni, ha gyakoroljuk a felebaráti szeretetet. Ehhez a szerzeteseknek közösségekben kell élniük.

Bazil a szerzetesekhez szóló intelmeit a Szentírás alapján írta meg, majd e szerint állította össze 55 bővebb, terjedelmesebb szabályát; e regula szerint élnek a keleti szerzetesek azóta is. A monostor lakói három fő feladatot kaptak: dicsőítsék Istent imával, közös zsolozsmázással, böjtöljenek és munkálkodjanak saját, illetve embertársaik üdvösségén.

Baziliták Ungváron 1914-ben

A Nagy Szent Bazil Rend tagjainak Máriapócsra való letelepülése szorosan összefügg a kegykép 1696. november 4-től december 8-ig tartó könnyezésével. Ez az esemény a kis nyírségi falut olyan híressé tette, hogy a hazánkból és a határokon túlról érkező zarándoktömegek ellátására a fatemplom már nem volt elegendő. I. Lipót császár ezért 1701. január 9-én engedélyt adott Mészáros Mátyás pócsi lakosnak arra, hogy a birodalom egész területén adományokat gyűjtsön az új templom építésére.

1714-ben Hodermárszky János József munkácsi püspök – aki egyben a baziliták archimandritája is volt – arra kérte VI. Károly császárt, hogy engedélyezze a baziliták letelepülését Pócscon, azzal az indoklással, hogy a könnyező kegykép előtt a szerzetesek éjjel-nappal imádkozva Istent dicsőítsék és a Boldogságos Szűzet tiszteljék. A császár 1714. augusztus 14-én megküldte a baziliták kérelmét Telekesy István egri püspöknek, hogy kikérje annak véleményét. Telekesy választ nem ismerjük, de azt tudjuk, hogy történtek kísérletek arra, hogy Pócscon ne a bazilita rend, hanem a ferencesek telepedjenek le.

A pócsi bazilita szerzetesekkel kapcsolatban 1731-ből származik a következő adat: Bizánczy

A csernekhegyi bazilita kolostor

György Gennadius bazilita főelöljáró elkezdte egy nagy templom építését Pócscon, Szűz Mária tiszteletére. Olsavszky Mihály Mánuel püspök pedig, még a templom építésének befejezése előtt, megkezdte a baziliták számára a monostor építtetését. A munkálatok két éven át zavartalanul folytak, amikor 1751-ben Egerből panasszal fordultak az uralkodóhoz, kérve őt az építkezés megakadályozására. Mária Terézia elrendelte a panaszok kivizsgálását, melynek során a feladattal megbízott Csák István szabolcsi főesperesnek és Veszprinyi László nagykállói parókusnak kilenc pontban kellett választ adniuk a Királyi Helytartótanácsnak. Az 1751. március 1-jei kivizsgálás alapján – a Helytartótanácsnak adott vélemény szerint – a bazilitákra Pócscon semmi szükség. Ezt egyrészt azzal indokolták, hogy még ennek az öt szerzetesnek a megélhetése sincs biztosítva, így amikor a számuk megnő, koldulásra lesznek kényszerítve. Másrészt a kivizsgálás szerint Pócscon a híveket egyházmegyes pap is elláthatja.

Olsavszky Mihály Mánuel

Bazil Rend

Olsavszky Mánuel püspök ezt követően, Mária Terézia kívánságára, 1751. február 4-én adott egy tizenegy pontból álló jelentést a baziliták pócsi letelepedésével és a monostor építésével kapcsolatban, melyben cáfolta az alaptalan vádakat. Olsavszky tehát keresztülvitte, hogy a monostor felépülhessen, és abban azért helyezte el a bazilita szerzeteseket, hogy éjjel-nappal dicsőítsék imádsággal Istent, és megadják a legszentebb Istenszülőnek a tiszteletet. A püspök rájuk bízta emellett a templom gondozását is.

Pócsra először öt bazilita szerzetes érkezett Munkácsról, a csernekhegyi kolostorból. Ezt a rendházat Nagy Lajos király idejében a Podoliából hazánkba települt Koriátovich Tódor herceg alapította 1360-ban. A csernekhegyi monostor főnökei 1733-ig egyben püspökei is voltak az itt élő keleti szertartású híveknek. 1732-ben Bizánczy püspök fontos megállapodást kötött a bazilita atyákkal: szétválasztották a püspökséget a rendtől, és megegyeztek abban, hogy Bizánczy halála után az új püspök nem foglalkozik majd a monostor vezetésével, vagyis a bazilitákat az előjáróik irányítják a püspök beleszólása nélkül.

A szerzetesek Pócsra kezdetben a parókián laktak, a kolostor építése 1749-ben kezdődött Liczky Nikodémus vezetésével, az atyák pedig 1753-ban vehették birtokba az épületet. A munkálatok során folyamatosan érkeztek a rend működésének elősegítésére az adományok, melyek közül a legnagyobb gróf Károlyi Ferenc felajánlása volt. A gróf a monostorra hagyta a Pócsra lévő ezerholdas birtokát, a hozzá tartozó majorságot annak minden tartozékával együtt, ezzel köszönve meg azt, hogy

a pócsi Szűzanya közbenjárásának köszönhetően kigyógyult súlyos betegségéből. Károlyi Ferenc gyógyulását követően a kegyhelyen hagyta fekete bambuszmanóit is, amelyek még ma is láthatók a kegytemplom falán.

A rend elsődleges feladata az imaélet általi önmegszentelődés volt, mostani szabályzatuk többszöri reformok során, jezsuita hatásra formálódott ki. A szerzetesek rendkívül fontos szerepet töltek be a kegyhely gondozásában: ellátták a Pócsra érkezőket, gyóntattak, prédikáltak. A rend mindig azokat helyezte ide, akik értettek a zarándokok nyelvén. A máriapócsi monostor tagjai szükség esetén az egyházmegye papjait helyettesítették: ha egy parókus valamilyen okból nem tudta elvégezni a munkáját, egy szerzetest küldtek a helyére. A baziliták emellett oktató-nevelő tevékenységet is folytattak, a parokiális iskolák mellé 1777-ben grammatikális és nacionális iskolákat nyitottak. 1841-ben nyílt meg az általuk vezetett tanítóképző, ahonnan később számos kántortanító került ki.

A szerzetesek száma az idők során folyamatosan változott, 1756-ban volt a legkevesebb: 6 szerzetes pap. Az 1770-es évektől 1800-ig évente 10-14 pap és 10-13 papnövendék, a 19. században 7 és 11 között változott a szerzetes papok száma, és kb. ugyanennyi növendék volt.

A baziliták 1933-ban Hajdúdorogon, majd 1946-ban Makón is letelepedtek. Az Apostoli Szentszék 1947. március 7-én felállította a Nagy Szent Bazil Rend magyarországi tagjai számára a Szent István Provinciát. 1948-ban a szerzetesek Makóról Kiszepre költöztek. Haj-

Harmadrendiek

dúdorogon a rendtagok lelkipásztori, tanítói, hitoktatói feladatokat láttak el, Kiszepsten a lelkipásztori teendőkben segítettek. A provinciának 1950-ben 14 pap, 19 papnövendék és 6 testvér tagja volt.

A Nagy Szent Bazil Rend férfiágához kapcsolódik egy női ág is, a bazilissza nővérek. A bazilita atyák már 1916-ban elhatározták egy apácázarda alapítását, ahol az árvákról gondoskodnának, az akkori nehéz körülmények miatt ez azonban csak később valósult meg. A bazilissza nővéreket végül Dudás Miklós püspök telepítette le Máriapócsra, mivel egy népmisszió alkalmával felismerte, hogy a leányok neveléséhez szükség van rájuk. 1935-ben négy nővér érkezett Ungvárról Pócsra, noviciátusukat 1937-ben nyitották meg öt növendékkel. A nővérek templomi ruhákat varrtak, részt vettek a kegytemplom gondozásában, három közülük pedig a helyi általános iskolában tanított. Az 1940-re felépült rendházukban zarándokok számára is biztosítottak szállást.

A második világháború alatt a bazilissza nővérek Máriapócsra árvaházat működtettek, 1946-ban pedig lánynevelő otthon nyitottak. 1945-től Hajdúdorogon internátust vezettek tanítóképzős lányok részére, Sátoraljaújhelyen árvákat gondoztak.

A Nagy Szent Bazil Rend áldásos, az élet több területén megnyilvánuló munkáját a rend 1950-es feloszlata törte meg. A szerzetesek csak 1991-ben térhettek vissza szeretett rendházukba.

Beöltözés 2009-ben

A rendi gyűlés 2018 júniusában